

กิจกรรม ประชาสัมพันธ์ (แผ่นพับ)
เพื่อการอนุรักษ์และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น

- “การทอเสื่อกก”

นางบุญเรือน มุ่งยอดกลาง

ม.๒๑ บ้านยางบ่อสามัคคี

ต.วังกะทะ อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา

องค์การบริหารส่วนตำบลวังกะทะ

อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

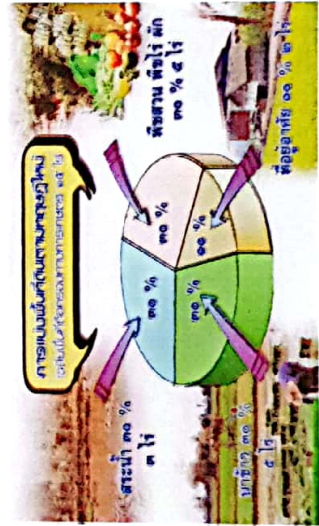
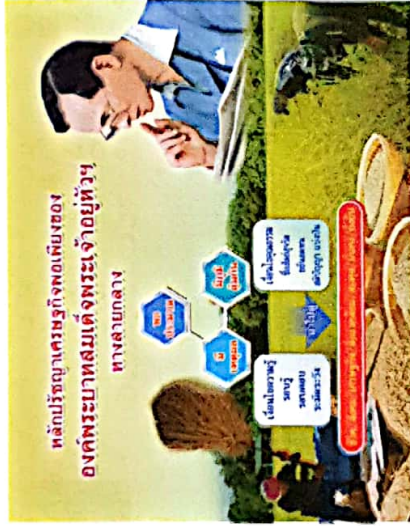

องค์การบริหารส่วนตำบลวังกะทะ

ตำบลวังกะทะ อำเภอปากช่อง

จังหวัดนครราชสีมา

การท่องเที่ยว

ตามรอยพ่อ อย่างพอเพียง

การทอเสื่อ

โดยนางบุญเรือน มุ่งยอดกลาง
บ้านยางบ่อสามัคคี หมู่ที่ ๒๑ ต.วังกะทะ
อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา

วัสดุอุปกรณ์ในการทำ

๑. กรรไกร
๒. กทหรือไหล
๓. เชือกไนลอนหรือเชือกเอ็น
๓. ฟืมทอเสื่อ
๔. ไม้สอดกก
๕. สีย้อมกก
๖. กทหรือไหล

วิธีการย้อมสีกก

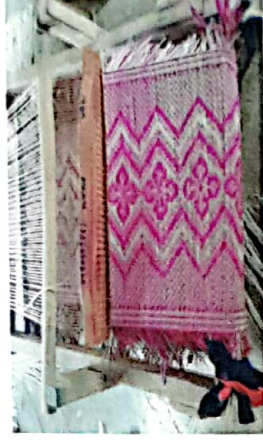
๑. ต้มน้ำให้ร้อนและผสมสีลงไป
๒. นำต้นกกที่เตรียมเอามาลงต้มให้สีเข้ากับเนื้อกก
๓. เอาขึ้นมาตากให้แห้ง
๔. ตากให้แห้งแล้ว (สามารถเอามาทอได้)

ขั้นตอนการทำ

๑. นำกกหรือไหลมากรีดออกเป็นเส้นไปตากแดดประมาณ ๑ อาทิตย์
๒. เมื่อแห้งแล้วนำมาย้อมสีตามต้องการ
๓. นำเชือกไนลอนหรือเชือกเอ็นซึ่งที่โหมทอเสื่อให้เป็นเส้นตามโหมและฟืม
๔. นำกกหรือไหลสอดเข้ากับไม้สอดเพื่อที่จะสอดเข้ากับโหมทอเสื่อ

การทอเสื่อที่สวยงามนั้นต้องใช้ความปราณีและความอดทนสูงเพราะการทอเสื่อต้องใช้ระยะเวลาในการทอมาก จึงจะได้เสื่อที่สวยงามมาก และอีกอย่างหนึ่งก็คือการใช้สีในการใส่สวดลายให้เกิดขึ้นสวยงามตามใจผู้ทำ

เผยแพร่โดย

องค์การบริหารส่วนตำบลวังกะทะ

ตำบลวังกะทะ อำเภอปากช่อง

จังหวัดนครราชสีมา

แบบบันทึกข้อมูล รากวัฒนธรรม “ของดีบ้านฉัน” : ประเพณี

ชื่อประเพณี การทอเสื่อกก

นางบุญเรือน มุ่งยอดกลาง

บ้านเลขที่ ๓๙๖/๑ หมู่ที่ ๒๑ บ้านยางบ่อสามัคคี
ต.วังกะทะ อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา

โดย องค์การบริหารส่วนตำบลวังกะทะ อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา

แบบบันทึกข้อมูล รากวัฒนธรรม “ของดีบ้านฉัน” : ประเพณี

๑. ชื่อประเพณี การทอเสื่อกก
๒. ประเพณีเกี่ยวกับ ( ) ศาสนา ( ) ความเชื่อ (/) วิถีชีวิต ( ) การทำมาหากิน
๓. ความเป็นมา

ชื่อ - สกุล นางบุญเรือน มุ่งยอดกลาง

วัน - เดือน - ปี เกิด เกิดวันที่ - เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๒ ปัจจุบันอายุ ๔๖ ปี

ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ ๓๙๖/๑ หมู่ที่ ๒๑ บ้านยางบ่อสามัคคี ต.วังกะทะ อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา

เป็นบุตรของ บิดานายสมนึก บุญยงค์ (ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว) / มารดา นางลิ่ง บุญยงค์

ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลวังกะทะ หมู่ที่ ๒๑ บ้านยางบ่อสามัคคี

ประกอบอาชีพ เกษตรกรรม /ปลูกพืชไร่ เช่น ข้าวโพด อ้อย มันสำปะหลัง

อาชีพเสริม การทอเสื่อกก (กลุ่มสตรีแม่บ้านบ้านยางบ่อสามัคคี)

การทอเสื่อกก เป็นภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นที่นำเอาต้นกกมาแปรสภาพให้เป็นเส้นกก บ้างก็นำมาย้อมสี แล้วนำมาทอให้เป็นแผ่นผืน เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน เช่น การปูนั่ง ปูนอน เป็นต้น ในปัจจุบันหลาย ๆ คนยังนำเสื่อเพื่อมาประดิษฐ์ นำมาประยุกต์ใช้เป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน นำมาทำเป็นของใช้ในครัวเรือน ของฝาก ของประดับตกแต่งบ้าน และใช้ในการจัดกิจกรรมต่างๆ มากมาย ตามรูปแบบ ความสวยงามและประโยชน์ใช้สอยของผลิตภัณฑ์นั้นๆ

การทอเสื่อกก ของนางบุญเรือน มุ่งยอดกลาง นั้นได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญา และวิธีการทำมาจากนางลิ่ง บุญยงค์ ผู้เป็นมารดา นางลิ่งเดิมเป็นคนบ้านเสลา ต.พลสงคราม อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา ซึ่งเดิมหมู่บ้านที่นางลิ่งและครอบครัวอาศัยอยู่นั้นเป็นหมู่บ้านที่คนในหมู่บ้านทอเสื่อกกขายเป็นอาชีพ เมื่อนางลิ่งซึ่งได้พาครอบครัวและนางบุญเรือนมาตั้งรกรากเพื่อประกอบอาชีพเกษตรกรรม ที่หมู่ที่ ๒๑ บ้านยางบ่อสามัคคี ต.วังกะทะ อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา ในสมัยนั้นนางลิ่ง ซึ่งมีความสามารถ มีฝีมือในทอเสื่ออยู่แล้ว จึงได้เห็นว่ามัตกที่เกตุขึ้นที่คลองหลังบ้านเป็นจำนวนมากจึงได้เกิดความคิดนำต้นกกจากคลองหลังบ้านแล้วนำมาทอเป็นเสื่อกกเพื่อใช้ในครัวเรือน และต่อมาได้นำมาขายเป็นรายได้เสริมในครัวเรือน ขายได้ผืนละ ๑๐๐ - ๑๕๐ บาท ลักษณะเสื่อกกสมัยคุณยายลิ่งนั้นจะเป็นเสื่อกก ที่ทอเป็นผืนยาวผืนเดียว ไม่มีลวดลายอะไรมาก นอกจากการย้อมสีของกก เครื่องทอเสื่อกก (พืม) จะใช้คนทอ ๒ คน ประกอบด้วยคนนั่งทอ ๑ คน และคนนั่งกระทุ้งเส้นกก ๑ คน

การทอเสื่อกก ในปัจจุบันนางบุญเรือน มุ่งยอดกลาง ได้ประยุกต์วิธีการผลิตจากเสื่อผืนยาวผืนเดียว ใช้จำนวนคนทอ ๒ คน เป็นเครื่องทอเสื่อที่มีพืมที่มีขนาดเล็กลง ขนย้ายสะดวก สามารถยกไปทอได้ในหลาย ๆ สถานที่ เป็นการทอพับ (เสื่อพับ) ที่ใช้คนทอเพียง ๑ คนเท่านั้น ส่วนลวดลายของเสื่อจะประยุกต์ลายจากทอพิวีซี ซึ่งเป็นลักษณะการตัดเป็นช่องๆ ในการยกและข่มเส้นกกให้เกิดลวดลายต่างๆ จากการ

กลับไปเยี่ยมบ้านเกิดที่บ้านเสลา อ.โนนสูง นางบุญเรือนได้ไปพบการทอเสื่อที่มีลวดลายสีสันสวยงามหลายแบบ เกิดความชอบและความพอใจเป็นอย่างมาก จึงได้ซื้อนำลายและศึกษาลายมาจากอำเภอโนนสูง(บ้านเกิด) ทำให้เสื่อกกมีขนาดและลายของเสื่อมีความสวยงามมากขึ้น เช่น เสื่อลายดอกลำดวน ลายดอกดาวกระจาย เป็นต้น ปัจจุบันใน ๑ เดือนนั้นนางบุญเรือน จะสามารถทอเสื่อได้จำนวนประมาณ ๑๐ ผืน ราคาขายผืนละ ๓๐๐ - ๕๐๐ บาท ตามขนาด ตามความสวยงาม ความละเอียดของเส้นกกและลวดลาย

เมื่อสตรีแม่บ้านบ้านยางบ่องสามัคคีมีความสนใจในการทอเสื่อกกและอยากมีรายได้เสริมในครัวเรือน นางลั้ง บุญยงค์ และนางบุญเรือน มุ่งยอดกลาง จึงได้ถ่ายทอดภูมิปัญญาของตนและครอบครัวให้แก่สตรีแม่บ้านบ้านยางบ่องสามัคคี และเกิดการรวมกลุ่มเป็นกลุ่มอาชีพ เป็นกลุ่มสตรีแม่บ้านบ้านยางบ่องสามัคคีขึ้นในเวลาต่อมา

สาเหตุและปัจจัยที่ทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกกของนางบุญเรือน มุ่งยอดกลาง และกลุ่มสตรีแม่บ้านบ้านยางบ่องสามัคคี ยังคงเป็นวิถีชีวิตที่สืบทอดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน คือ

๑. การทอเสื่อกก ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันของครอบครัวและชุมชนบ้านยางบ่องสามัคคี คือเป็นกิจกรรมภายในครัวเรือนเมื่อมีเวลาว่างจากการทำงานประจำ

๒. มีวัตถุดิบ คือต้นกก ในชุมชนอยู่แล้ว ทำให้มีวัตถุดิบที่เพียงพอ และช่วยในการลดต้นทุนในการผลิต

๓. บุตร หลาน ภายในครัวเรือนที่ทอเสื่อกก ได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ทำให้มีการสืบทอดภูมิปัญญา แม้จะมีการประกอบอาชีพที่หลากหลายในครัวเรือนหรือชุมชน บุตรหลานจะไม่ทิ้งกิจกรรมการทอเสื่อภายในครัวเรือน

๔. มีการถ่ายทอด ปลุกฝังภูมิปัญญาท้องถิ่น การทอเสื่อกกอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เช่น การถ่ายทอดความรู้ให้แก่ชุมชน เด็ก เยาวชน นักเรียนในเขตพื้นที่ กลุ่มสตรีแม่บ้าน และให้แก่บุคคลทั่วไปที่สนใจ

๕. การทอเสื่อกกก่อให้เกิดรายได้ในครัวเรือน กลุ่มและชุมชน เช่นจากการขายวัตถุดิบคือเส้นกก การขายเสื่อกก และผลิตภัณฑ์อื่นๆจากกก

๖. มีการพัฒนาตนเอง มีการศึกษาหาความรู้ มีการแปรรูปผลิตภัณฑ์ให้หลากหลาย เพื่อการตลาด เช่นนำเส้นกกมาประดิษฐ์เป็นกระเป๋า ที่ใส่ของจดหมายหรือเอกสาร จานรองแก้ว รองเท้าแตะ เป็นต้น

๔. กรรมวิธีการผลิตที่แสดงถึงภูมิปัญญาดั้งเดิมที่ต้องอาศัยทักษะเชิงช่างที่มีความชำนาญ และการพัฒนาสร้างสรรค์ และปรับประยุกต์

การจัก / ซอย เส้นกก

๑. นำกกมาซอยออกเป็นเส้นแล้วนำไปตากแดดประมาณ ๑ อาทิตย์

๒. เมื่อแห้งแล้วนำมาย้อมสีตามต้องการ โดยใช้สีย้อมเป็นสีเคมีอย่างดี ส่วนมากจะย้อม สีแดง

เหลือง ม่วงและเขียว

การย้อมสี

๑. นำกกแช่น้ำเป็นเป็นเวลา ๑ คืน เพื่อให้กกอืดตัวเมื่อย้อมสีจะทำให้ติดสีได้ง่ายและทั่วถึง

๒. ก่อไฟและน้ำปิบหรือหม้อใส่น้ำ ต้มน้ำให้เดือดจัด ในการย้อมแต่ละครั้ง จะใช้เวลา ๕ นาทีและ

ควบคุมปริมาณของส่วนผสมให้คงที่ดังนี้ (น้ำเปล่า ๒ ลิตร , สีย้อมกก ๑ ช้อนโต๊ะ)

ภาพขั้นตอนการผลิต

๑. การเก็บเกี่ยวต้นกก

๒.กรรมวิธีการซอย/ผ่าก และ การตาก และการย้อม

